

Montserrat Duch Plana

*Quimeres:
Sociabilitats i memòries col·lectives
a la Catalunya del segle XX*

Publicacions Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, 2013, 216 pp.

És el mateix la plaça Major que la plaza de los Caídos? És evident que físicament sí que es poden correspondre ambdós espais, però també està clar que la seva simbologia i la manera de viure-hi i de relacionar-s'hi socialment no són iguals segons com ens hi referim i que, quan aquesta referència canvia, consegüentment també es veu modificada la imatge que en tenim.

A grans trets, el simbolisme dels espais i la incidència de la toponímia, junt amb l'associacionisme popular i els usos públics de la història, serien un dels eixos principals d'aquesta publicació, que, com ja s'indica en la introducció, recull una sèrie d'articles i estudis de síntesi realitzats per l'autora, que s'han agrupat seguint aquests tres eixos temàtics i es mostren de manera diacrònica, començant a mitjan segle XIX i arribant als primers anys del segle XXI. Aquesta disposició cronològica té com a objectiu dotar de més unitat el text; no obstant això, l'heterogeneïtat dels articles fa que se'n mantingui el caràcter miscel·lani, i la temàtica dels capítols oscil·la entre aquests eixos principals.

D'aquesta manera, si seguim la incidència de la toponímia en el simbolisme dels espais, l'autora contraposa els desplaçaments d'elements toponímics durant la Segona República, caracteritzats per la catalanització i reafirmació de la identitat republicana i federal per una banda i per l'anticlericalisme durant l'època revolucionària per

l'altra, amb el mateix procés a la inversa des dels primers dies del franquisme, amb l'objectiu d'homogeneïtzar nacionalment i cultural tots els territoris de l'Estat espanyol i, a més, utilitzar aquests elements toponímics per fer constantment memòria de la victòria franquista. Aquesta substitució es veu subratllada, tal i com repassa l'autora, per l'evolució paral·lela del calendari festiu, que també veu destruïda tota la càrrega simbòlica republicana, que es reemplaça per les noves commemoracions que dominen l'espai públic i que imposen encara més el nou *statu quo* franquista. Un punt culminant d'aquesta apropiació política de l'espai públic i de l'entorn festiu per part del franquisme és la commemoració dels 25 anys de dictadura, que cínicament es va donar a conèixer com a "25 años de paz". Resulta interessant la conclusió al respecte d'aquesta commemoració, que es recull d'autors com ara Paloma Aguilar, que analitza l'esperit contradictori del fet que al mateix temps que vol legitimar el règim des del vessant de l'estabilitat i de la pau, no deixa de ser la celebració d'una victòria militar, amb elements com ara el "Desfile de la Victoria" que deixen molt clar el rebuig franquista a qualsevol política de reconciliació entre vencedors i vençuts.

Aquest tall radical entre la Segona República i el franquisme també el trobem en l'àmbit de l'associacionisme, que és un altre dels vèrtexs d'aquesta monografia. A més de la reflexió –oportuna– que

l'autora fa sobre el buit historiogràfic al voltant de la història de la sociabilitat (que no de l'associacionisme) a Catalunya, destaca el tractament de l'evolució d'aquest moviment associatiu. Així, doncs, l'autora fa un repàs del procés de laïcització i democratització d'entitats com les societats d'assegurances mútues a partir de la dècada dels 60 del segle XIX, de la posterior politització a favor del republicanisme d'aquest associacionisme ja des dels primers anys del segle XX, del desenvolupament de formes més variades de sociabilitat a conseqüència de la secularització progressiva de la vida quotidiana, i, finalment, de la disrupció que, com en tants altres àmbits, comportà no només el franquisme, la repressió del qual recaigué amb especial duresa sobre aquest associacionisme, sinó també el desenvolupament

pisme dels anys 60, els canvis d'hàbits del qual comportaren també una important modificació en aquesta sociabilitat.

Per últim, cal esmentar l'enfocament de l'autora sobre l'última de les temàtiques al voltant de les quals s'articula aquest llibre: l'ús públic de la història, amb una periodització de la memòria històrica, des de les polítiques de l'oblit dels primers anys de la transició a un cert ressorgiment de la memòria a partir dels anys 90, i un repàs de les causes de la pervivència de la simbologia franquista fins a l'actualitat, causes que van des del pes del franquisme a la cultura popular fins a la pròpia dinàmica política de la transició democràtica.

PINEDA VAGUER FERRANDO